

SURİYE'DE KUZZEY KUŞAĞI VE KÜRTLER

Suriye'nin kuzeyinde farklı cephelerde süregelen çatışmaların yatışıp görece istikrarlı bir kuşağın oluşması, Türkiye'nin temel önceliği. Bu, hem sığınmacıların neden olduğu yükü hafifletecek hem de sınır güvenliği üzerinden oluşan farklı tehditlerle baş edilmesini sağlayacaktır. Fakat bu hedeflere ulaşılması, parçalı ve sahadaki değişik aktörleri ve dinamikleri dikkate alan bir stratejinin geliştirilmesini gerektiriyor.

Şaban KARDAŞ

Suriye krizinin geldiği aşamada ülkedeki ayrışmanın ve son dört yılda güçlenen merkezkaç kuvvetlerinin önemli bir göstergesi, çatışma dinamiklerinin farklılaşması oldu. Bugün itibarıyla Suriye'de tek bir çatışma hattından ziyade farklı cephelerde devam eden savaşıardan bahsetmek mümkün. Bu durum da komşu ülkeleri bütüncül bir Suriye politikasından ziyade krizin kendilerine etkilerini minimize edecek yerel çevreye yaklaşım geliştirilmeye zorlamaktadır. Türkiye, Suriye'de kuzey cephesi merkezli istikrarlı bir kuşak oluşturmak suretiyle kendi güvenliğini tahkim edici adımlar atarken, Suriye politikasında uzun vadede ülkedeki siyasi geçişi öncelleyen makro politikasını sürdürmeyi hedeflemektedir. Son haftalarda Suriye sınırı boyunca yaşanan askeri hareketlilikteki artış ve bu kapsamda yapılan tartışmalar, bu genel bağlamda şekillenmektedir.

Makro düzlemde Suriye'de siyasi geçişin yönetilememesinin yarattığı güvenlik boşluğu, önemli bir faktör olarak öne çıkıyor. Krizin

farklı taraflarının savaşma iradelerinin ve kaynaklarının tükenmediği algısı ve dışarıdan çatışmayı sonlandırabilecek bir müdahale ihtimalinin zayıflığı, çatışma dinamiklerini derinleştiriyor. Krizin önceki aşamalarında nispeten dışarıda kalan bölgelerde Dürzü veya Kürt gibi unsurların da çatışma sarmalına çekilmesi, kısa vadede bir barışı zorlaştırıyor. Rejimin ülke genelinde otoritesi giderek zayıflarken müzakereye dayalı bir siyasi geçiş giderek imkânsız hale geliyor. Belki de soruna çözüm bulmaya çalışan diplomatik çabaların başarısızlığının da temel sebebi, bugün Suriye'de barışın ve ülkenin geleceğinin konuşulabileceği tek bir askeri ve siyasi vasatın ortada olmamasıdır.

Suriye'nin kuzeyine odaklanan bir stratejide yerel çevreye dönük önlemler, Türkiye'nin politikasının belkemiğini oluşturuyor. Suriye'nin kuzeyinde farklı cephelerde süregelen çatışmaların yatışıp görece istikrarlı bir kuşağın oluşması, Türkiye'nin temel önceliği. Bu hem sığınmacıların neden

olduğu yükü hafifletecek hem de sınır güvenliği üzerinden oluşan farklı tehditlerle baş edilmesini sağlayacaktır. Fakat bu hedeflere ulaşılması, parçalı ve sahadaki değişik aktörleri ve dinamikleri dikkate alan bir stratejinin geliştirilmesini gerektiriyor. IŞİD'in yaşam alanının daraltılması için sınır boyunca her türlü hareketliliğin daha sıkı kontrol altına alınması yönündeki önlemlerin yanı sıra bu stratejinin iki önemli ayağını Halep ve Kürtler oluşturuyor.

Halep Tecrübesini Yaşamak

Halep etrafında şekillenen mücadele, Suriye iç savaşının sembolik anlamı yüksek cephelerinden birisi olduğu gibi Türkiye'nin kuzey cephesine dönük siyasetinin de kilit taşlarından birisidir. Halep'in tamamen rejim kontrolüne girmesine karşı verilen direniş, Suriye devriminin varoluşsal mücadelesinin de sembolü oldu. Yine muhaliflerin son dönemde Halep'teki ilerlemesi, rejimin iç savaşındaki yipranmışlığını ve giderek sahada

zemin kaybetmesini bir kez daha gözler önüne serdi. Uzun süredir Halep cephesinde yoğun bir çatışmaya girmeyen IŞİD'in bu gelişme karşısında muhaliflere karşı saldırıları, rejim-IŞİD arasındaki ilginç dinamiği bir kez daha ortaya koyarken, Türkiye'ye dönük güvenlik risklerini de gün yüzüne çıkardı.

Şu ana kadar bir dalgakıran fonksiyonu gören Halep'teki direniş hattının kırılması ile yaşanacak mülteci dalgası dâhil pek çok sorun, kuzeyin daha derin bir istikrarsızlık sarmalına sürüklenmesini beraberinde getirecektir. Bu sebeplerle Halep'teki muhalefetin rejim ve IŞİD tehdidine rağmen yaşatılması, Türkiye'nin olduğu kadar diğer uluslararası aktörlerin de önceliği olagelmisti. Karşı karşıya kaldığı insani zorluklar yönüyle olduğu kadar muhaliflerin yönetim tecrübesi edinmesi veya siyasi geçiş tartışmaları açısından Halep tecrübesi, Suriye'nin geleceği için hayati konumunu koruyor.

Son günlerde Suriye'ye dönük askeri araçları da içeren tedbirlerin alınmasına dönük Türkiye'nin hazırlıkları önemli ölçüde Halep eksenlidir. Halep ve Türkiye sınırı arasındaki hattın sürdürülebilirliği göz önüne alındığında ve Türkmenlerin korunması arayışı da hatırlandığında, Halep, Türkiye'nin kuzey Suriye politikasının merkezinde olacaktır. Bu bağlamda, Türkiye bu bölgeye dönük uzun süredir yaptığı güvenli bölge gibi çağrıları devam ettirecek, bunun gerçekleşmediği noktada tek taraflı önlemlerini arttıracaktır.

Suriye Kürtleri

Ülkedeki çatışma ortamında Kürtlerin öne çıkması, Türkiye'nin kuzey Suriye politikası açısından ilginç bir karşılıklı öğrenme sürecini içeriyor. Krizin başından itibaren Türkiye, Suriye Kürtlerine diğer muhalif unsurlarla birlikte hareket etme ve ülkedeki genel siyasi geçiş kapsamında hak aramaları çağrısında bulundu. PKK'nın uzantısı PYD'nin Suriye Kürtlerinin temsiline soyunmasına, kanton tecrübesi ile Suriye krizinde farklı bir çizgi takip etmesine ve Esad rejimi ile geliştirilen şaibeli işbirliğine rağmen Türkiye, Suriye Kürtleri ile yapıcı bir ilişkiye kapılarını tamamen kapamadı. Bu süreçte Türkiye, Suriye Kürtlerini oldubitti sayılacak adımlarla demokratik ve bütüncül bir Suriye perspektifinden uzaklaşmalarına karşı uyarırken, Suriye Kürtlerinin zaman içinde evrilen kurumsallaşmasını da kabullendi. Kantonlar üzerinden ortaya çıkan yapı ile farklı düzeylerde temas kurmaktan da geri durmadı.

Kobani sonrasında Suriye'de Kürt realitesi yeni bir evreye giriyor. Bu süreçte Batı'nın 'terörizmle mücadele' çerçevesinde tanımladığı IŞİD-karşıtı koalisyonla yakın ilişki geliştiren Kürtler, koalisyonun yer unsuru olarak sahada görünürlük kazandı. Kürtler, bu süreçte ABD hava desteğini Suriye'de en yoğun biçimde arkalarına alan grup olarak IŞİD'le mücadelede öne çıktılar. Her ne kadar bu stratejinin sürdürülebilirliği zamanla test edilecek olsa da, Tel Abyad'ın kurtarılması örneğinde olduğu gibi, IŞİD'le mücadelede önemli

başarıları da beraberinde getirebilmektedir.

Türkiye'nin son dönemdeki askeri hareketliliğinin Suriye Kürtlerinin kazanımlarına karşı olduğu yönünde yorumlar sıklıkla yapılsa da bu, yanıltıcı bir görüştür. Türkiye, yoğunlukta oldukları bölgelerde Kürtlerin kendi güvenliklerini sağlayacak oluşumlara gitmesine ilkesel düzlemde karşı çıkmamaktadır. Suriye'deki çatışma ortamında sınır boyunca istikrarlı alanların oluşması, bu bölgelerin kendisine tehdit oluşturacak faaliyetler için kullanılmaması şartıyla, Türkiye'nin de güvenliğine katkıda bulunacaktır. Fakat Batı ile girilen işbirliğini Suriye Kürtlerinin kendi alanlarını genişletme veya kantonların birleştirilmesi stratejisine tahvil etme arayışına girmesi, ayrıca ele alınmalıdır. Böylesi bir politikanın demografik hareketlilik gibi araçlara başvurarak, Arap veya Türkmen gibi diğer grupların yoğunlukta bulunduğu bölgelerde kontrol tesis etmeye çalışarak geleceğin Suriye'sinde yeni çatışma dinamikleri yaratması kuvvetle muhtemeldir. Türkiye'nin istikrarlı bir kuzey kuşağı arayışıyla da örtüşmeyecek bu harekete karşı tepki koyacağı aşikârdır ve son dönemde bu kaygıların muhataplarla paylaşıldığı anlaşılmaktadır. Amaçları, istikrarlı bir ortamda Suriye'nin geleceğinde yer edinmek olduğu müddetçe, öğrenerek gelişen bu ilişkiyi ileri taşımak Kürtlerin de çıkarına olacaktır. ○

ORSAM Başkanı, Doç. Dr., TOBB-ETÜ